

איש לרעהו

לקט אפרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
פדולוי ישראל,
על מדות טובות
שפביאות לאהבת
הזולת, הנלפדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש ה' טבת תשע"ב: הדלקת נרות - ירושלים 4:09 תל-אביב 4:23 חיפה 4:12 מוצאי שבת - ירושלים 5:25 תל-אביב 5:26 חיפה 5:24 ר"ת 6:02

פרשת ויגש

איסור הלבנת פנים

אם מוכיח הזולת, יוכיחנו בצנעה, שלא להלבין פנים ברבים!

נלמד מהפסוק: "ולא יכל יוסף להתאפק לכל הניצבים עליו" ... (פרק מזה"א)

וכתב רש"י: "לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהודעו להם". יתר על כן מובא במדרש: אמר רב שמואל בר נחמן, לסכנה גדולה ירד יוסף, שאם הרגוהו אחיו, אין בריה בעולם מכירו. ולמה אמר "הוציאו כל איש מעלי?" אלא כך אמר יוסף בלבו: מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים (תנחומא).

מספרים חז"ל (בגמרא סנהדרין יא.) מעשה ברבן גמליאל ששלח להזמין שבעה דיינים לעלית גג כדי שיהיה מושב בית דין לעיבור השנה. השכים רבן גמליאל ומצא שם שמונה דיינים. אמר: מי הוא [הדיין] שעלה שלא ברשות, שירד! עמד שמואל הקטן על רגליו ואמר אני הוא שעליתי שלא ברשות וכו' ואומרת הגמרא שבאמת שמואל הקטן היה מהמוזמנים, ואדם אחר נכנס שלא ברשות, ומחמת שלא רצה שמואל הקטן שהלה יתבייש ויתלבנו פניו לכן אמר על עצמו.

רבינו יוסף חיים מבגדד זצ"ל (בספרו **בן יהודע**) עמד על נקודה זו היאך הוציא שמואל הקטן מפיו דבר שאינו אמת. ודחק לבאר בב' דרכים מהם עולה ששמואל הקטן לא הוציא דבר שקר מפיו עיי"ש. ואולם גם אם נימא ששינה מן האמת, לא קשה, שהרי אם למנוע הלבנת פנים של האחים הסכים יוסף להסתכן "מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים", וכמו שראינו שכך נהגה תמר שהעדיפה לההרג היא ועובריה ובלבד שלא להלבין פני יהודה, על אחת כמה וכמה שמותר לשנות בדיבורו כדי שלא להלבין פנים.

עוד מסופר (שם) על רבי שישב ודרש בבית המדרש והריח ריח שום והופרע באמירת השיעור. אמר רבי: מי שאכל שום שיצא מבית המדרש. עמד רבי חייא ויצא [אף שלא הוא אכל, כדי שלא לבייש את האוכל] עמדו כולם ויצאו. למחרת פגש בנו של רבי את רבי חייא ואמר לו. אתה הוא שציערת לאבא [בכך שאכלת את השום] אמר לו רבי חייא: [חס ושלום] "לא תהא כזאת בישראל" ופירש רש"י: ח"ו שאוכל השום בבואי לבית מדרשו, אלא כדי שלא להלבין פניו של אוכל השום יצאתי, כדי שיצאו כולם ולא יבינו מי הוא.

והקשה המהרש"א: וכי בנו של רבי לא הבין שלא רבי חייא אכל את השום והרי ראה שכולם יצאו עמו וא"כ מאותה סיבה שיצאו עמו כדי שלא לביישו יצא גם הוא כדי שלא לביישו!?

ומבאר המהרש"א באופן אחר: בנו של רבי התלונן: "אתה הוא שציערת לאבא"? כלומר: במה שיצאת אתה ובגלל זה כולם יצאו אחריך לכבודך, גרמת שיתבטל השיעור, ולא היה לך לעשות כן לבטל תלמוד תורה דרבים. ועל כך השיב רבי חייא "לא תהא כזאת בישראל", שאמנם עון ביטול תורה כזה חמור מאד, אך חמור יותר להלבין פני אדם ברבים, ועדיף לבטל לימוד תורה של רבים כדי למנוע בושה מאדם. [ובמיוחד לדעת בעלי התוספות (סוטה י:)] **ורבינו יונה** ז"ל (בשערי תשובה ג-קלט) שעון הלבנת פנים דומה בחומרתו לג' עבירות שנאמר בהם "יהרג ואל יעבור", וכי הלבנת פנים היא כרציחה ממש, והרי אין דבר שעומד בפני פיקו"ן].

"הלבנה" כנגד "הלבנה"...
דין תורה נערך אצל הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א. סוחר בדים ואחד מלקוחותיו באו להתדיין על עסקה גדולה של בדים יוקרתיים שהסתכמה בהון עתק. ומה שאירע הוא, שאחר מספר ימים לביצוע העסקה, נוכח הלקוח שעל הברד ישנם כתמים לבנים, ואילו המוכר טוען שהלובן נוצר כתוצאה מכיבוס שנעשה בבית הלקוח. ומכיון שבד זה אסור בכיבוס והלקוח היה מודע לכך, הרי בו האשמה. אך הקונה טען לעומתו כי הוא מוכן להשבע בספר תורה שלא כיבס את הבדים אפילו פעם אחת.
לכאורה במקרה כזה הדין פשוט: הלקוח מפסיד שהרי "המוציא מחברו עליו הראיה". ואולם מכיון שהיה המדובר בסכום עצום, ובהפסד הכואב מאד ללקוח, ניסה הרב זילברשטיין להתקשר עם בית החרושת בחו"ל ולבקש מהם שיקבלו את הברד בחזרה.
אלא שכאן הוסיף הרב ואמר ללקוח נקודה למחשבה: "זה פשוט וברור שההפסד לצריך להיות עליו! אלא שאדם שבאה עליו צרה כזאת חייב לערוך חשבון נפש ולחשוב על מה ולמה באה עליו הצרה הזו" [שהרי ענין "מדה כנגד מדה" נועד כדי למצוא הדבר שקילקלו בו שידע לתקנו].
"ועל כן" - המשיך הרב - "הינך צריך לחשוב האם לא הלבנת פעם את פני חברך ברבים. אולי בשל כך גמלו לך בשמים באופן שהלבינו הבגדים ונגרם לך הפסד כה עצום..." ואכן הודה הלקוח וזכר שיש לו מה לתקן בנושא זה... **עפ"י טובך יביעו**

עלון "איש לרעהו" פרשת ויגש מוקדש לעילי נשמת

הרב החסיד ר' יעקב קאפל צבי בן ר' מרדכי ז"ל

יאהרצ"ט עשרה בטבת

מנוחתו כבוד בהר הזתים ירושלים

חתנו - משפ. יוסף בנימין הכהן
בני ברק

חתנו - משפ. נתן אפטרגוט
אנטוורפן

ת. נ. צ. ב. ה.
חתנו - משפ. מרדכי מנדל
וינה

שלא להשתמש ולהנות מממון שאינו שלו!

נלמד מהפסוק: "וילקט יוסף את כל הכסף" (פרק מז"ב)

וכתב הרמב"ן: "שהיה [יוסף] איש אמונים שהביא את כל הכסף בית פרעה ולא עשה לעצמו אוצרות כסף... אבל נתן למלך הבוטח בו כל הכסף. וקנה לו האדמה... ומצא בזה גם חן בעיני העם, כי ה' הוא המצליח את יראיו".

גזלן פסול לעדות עד שיעשה תשובה

נפסק בשו"ע (חו"מ ס' לד-ז): "גנב וכן גזלן פסולים לעדות מעת שגנב או גזל. אעפ"י שהחזירו עד שיעשו תשובה! ולכאורה הדברים תמוהים וצ"ב: מדוע כשהחזירו אינם שבים לכשרותם, והרי לאו ד"לא תגזול" ניתק לעשה ד"והשיב את הגזילה". נמצא שבהשבתם תיקנו את הלאו כאילו לא גזלו!?

זאת ועוד: מה פשר הלשון "עד שיעשו תשובה", וכי זו לא עשיית תשובה במה שמחזירים את הגזילה!?

קושיה זו כבר הקשה ה**טור** (סימן לד-ט): "ואיני יודע למה לא יוכשרו אחר שהחזירו ממנו". ותיירץ בזה הלשון: "ואפשר שרצה לומר אעפ"י ששלמו, כיון דבכפיות בית דין שלמו פסולים עד שישבו מעצמם".

ואולם עדיין צ"ע: מה שונה השבת הגזילה מעונש מלקות? הרי בעובר עבירה שחייב עליה מלקות כתב ה**רמב"ם** (פי"ב מעדות ה"ד): "כל מי שנתחייב מלקות, בין שעשה תשובה בין שלקה בב"ד, חוזר לכשרותו!" הרי שדי במלקות בלא תשובה כדי להתכשר. ואילו בגנב וגזלן כתב הרמב"ם (שם): "אעפ"י ששלמו, צריכים תשובה והרי הן פסולים עד שיוודע שחזרו בהן מדרכם הרעה". א"כ צ"ע מה שונה זה מזה!?

המתכוון לגזול ולא עלה בידו, האם פסול לעדות?

ואשר נראה לומר בביאור הענין, עפ"י חקירה יסודית שיש לחקור ולדון בסיבת פסולם לעדות של הגנבים והגזלנים ונקדים לכך שאלה הלכתית מעניינת:

מה הדין באדם שהיתה לו כוונת זדון לגזול את רעהו ואף עשה מעשה, אלא שמשום-מה לא עלתה גזילה בידו [כגון שהנגזל הפקיר החפץ והוא לא ידע, או שלאחר מעשה נתברר שהחפץ היה של הגזלן], האם יפסל לעדות מחמת מחשבתו הזדונית, או מכיון שבמציאות לא עבר על ה"לא תגזול" אינו רשע וכשר לעדות?

התשובה לשאלה זו, תלויה לכאורה בהבנת סיבת הפסול לעדות של גזלן, שכן יש לנו להסתפק: מדוע גזלן פסול לעדות, האם משום שהוא רשע, שהרי עבר על ה"לא תגזול" וישנה בתורה גזה"כ "אל תשת ידך עד רשע להיות עד חמס" ולמדו מכאן חז"ל שרשע פסול לעדות! או נאמר שהסיבה שגזלן פסול לעדות הוא משום החשש שמא ישקר בעדותו, שכשם שגזל מחמת חמדת ממון, כך ישקר עבור הנאת ממון.

מענתה, אם נאמר כצד א' שגזלן פסול לעדות רק מפני שהוא רשע וגזה"כ היא שרשע פסול לעדות כמו קרוב ואשה, הרי בנידון שאלתנו, מכיון שבמציאות לא עלתה גזילה בידו ולא עבר כל עבירה, אין הוא רשע ואין סיבה שיפסל. אך אם נאמר כצד ב' שגזלן פסול לעדות מפני החשד שיעיד עדות שקר, הרי בנידון דידן, אף שבפועל לא הרשיע אך מכיון שהיה במחשבתו לפשוט ולגזול מחמת חמדתו לממון הזולת ישנה סיבה טובה לחשוד בו גם שיעיד עדות שקר מחמת חמדתו לממון, ויפסל לעדות.

גזלן פסול לעדות שמא ישקר בעדותו

הקצות החושן (חו"מ סי' מו וסי' נב) כתב יסוד חשוב ובו ומכריע ופושט בטוב טעם את הספק שהעלנו, וכך כתב: "דע דיש חילוק בין רשע דחמס [כגון גנב וגזלן] ובין רשע שאינו דחמס [כגון אוכל נבלות להכעיס]. והוא, דרשע שאינו של חמס צריך להיות דוקא מחייבי מלקות, ורשע של חמס אפילו אין בו מלקות פסול משום דחשיד לשקר בשביל הנאת ממון. ויש חילוק והפרש גדול בין רשע של חמס לרשע שאינו של חמס אע"ג דשניהם פסולים".

לאור זאת מסיק הקצה"ח: "הרי דרשע שאין פסולו משום "משקר" אלא גזירת הכתוב הוא "אל תשת רשע עד". אבל לא משום דעבר עבירה שנאמר שחשוד גם כן בעדות שקר, דחשוד לדבר אחד אינו חשוד לדבר אחר, אלא פסולו הוא גזה"כ כמו קרוב ואשה, ולכן במקום שהכשירו עדים פסולין, גם בזה כשר. אב רשע של חמס כגון גזלנין, גם בעדות אשה פסול, משום דחשיד למשקר משום הנאת ממון". עכ"ל.

נמצאנו למדים מדברי ה"קצות", שגזלן [המכונה "רשע דחמס"] אין פסולו לעדות מגזירת הכתוב, אלא מצד שחשוד לשקר, כי כשם שגזלן מחמת חמדת ממון, כך גם ישקר בעדותו עבור הנאת ממון.

לפי"ז יש לכאורה הכרעה לענין שאלתנו, במתכוון לגזול ולא עלתה גזילה בידו, האם יפסל לעדות, שמכאן נראה לכאורה שאכן יפסל אף שלא גזל, שהרי - כפי

לא עלתה גניבה בידו...

בביתו של הגאון רבי אליהו רגולר זצ"ל **מקאליש** התארח פעם אורח שנכשל בגניבת טבעת משובצת יהלום שהיתה שייכת לרבנית. כאשר גילתה הרבנית שהטבעת נגנבה, הודיעה למשטרה (שלא בידיעת בעלה) וזו רדפה אחר האורח ואכן מצאו את הטבעת הגנובה בכיסו, לקחו ממנו את הטבעת והכניסו את האיש למעצר.

נעשה רעש גדול בעיר. כשנודע לרבי אליהו את אשר אירע, פנה מיד למפקד המשטרה וכך אמר לו: "אני תמיד מפחד שמא יקרה ומאן דהו יגנוב מביתי חפץ כלשהו ויעבור בזה על הלאו של "לא תגנובו" ככתוב בתורתנו, ולכן כדי שלא יכשל אצלי אדם בחטא של גניבה, אני נוהג מדי ערב, קודם לכתו לישון, להפקיר את כל חפצי, ואז הכל הפקר."

"ומכיון שכך" - הפטיר רבי אליהו - "יוצא, איפוא, שאדם זה כלל לא גנב, שהרי הטבעת היתה הפקר. לפיכך אסור להחזיקו במעצר כי לקח מן ההפקר..."

נאלץ מפקד המשטרה לעשות כפי שאמר לו רבי אליהו, ושחרר את העצור...
גדולי הדורות

שורש של דורות...

רגיל היה הגה"צ רבי נתן צבי פינקל זצ"ל - **הסבא מסלבודקה**, לומר, שאם מספרים על איש פלוני - מצאצאי תלמידי חכמים וצדיקים, שניגש לעגלה וגנב תפוחים, יש לדעת שלא נעשה גנב בבת אחת, אלא יש לזה שורש מדורות. הא כיצד?

ובכן, יש לשער שסבו של אותו איש, אף שהיה חסיד גדול, היה מסתתר מאחרי הבימה בבית הכנסת לשם ענוה. והיה בזה - בעומק כוחות הנפש - משום גניבת דעת... בנו הרחיק לכת קצת יותר וגנב חידושי תורה ודרש או רשם בשמו... ואילו הנכד כבר בא לידי כך שנהפך לגנב תפוחים...

המאורות הגדולים

"נקי כפיים ובר לבב"

העיד הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א על **החזון איש** שהיה נזהר כל ימיו מלדפוק בדלת של זולתו יתר על המדה מחשש גזל. בימי שהותו בצפת, בעתות הקיץ, היה נזהר מליטול את ידיו בכיור שבבית, מאחר שנודע לו כי המים נשפכים לרשות הרבים ו"בימות החמה אין התר לזה, משאין כן בימות הגשמים".

פאר הדור

חסיד בכל מעשיו...

לאחר שנתמנה הגה"צ **רבי רפאל לוי** זצ"ל כרבה של שכונת "רוחמה". היה שולח את בנו רבי דוד שליט"א מידי חודש בחודשו עם מעטפה סגורה, למוסרה לאדם מכובד מתושבי השכונה.

במשך שנים רבות לא ידע בנו מה טיבה של מעטפה זו. אולם לימים נתגלה לו סודה: לרבי רפאל נודע כי אותו אדם טוען מחמת חישובים שונים - שהוא זה שהיה צריך להתמנות לרבה של השכונה ולא רבי רפאל...

על כן החליט רבי רפאל בגודל חסידותו, להפריש סכום נכבד ממשכורת הרבנות לאדם זה, כדי להפיס את דעתו, וזאת אף בזמן שבאותם שנים חיו בדחקות ובצמצום גדול.

תפארת רפאל

שביאר ה"קצות" - פסולו אינו מגזה"כ שרשע פסול לעדות, אלא מצד החשד שישקר עבור הנאת ממון. אם כן בנידון דידן הרי הוכח שחומד הוא ממון הזולת ולא נרתע מלעבור על לאו שבתורה עבור זה, דינו שיפסל לעדות שמא ישקר מחמת חמדתו לממון.

מעשה, לאור החילוק שהביא הקצוה"ח, נוכל ליישב את שהקשינו בתחילת המאמר, דיש לומר כסברת הקצה"ח שגולן פסול לעדות מצד חשש "משקר" ולא מגזה"כ, נמצא שלא די בעצם השבת הגזילה כדי להכשירו לעדות, שכן אף כי אמנם נכון הדבר שתיקן את הלאו, אך את חמדת הממון שגרם לו לעבור על הלאו, אותו עדיין לא תיקן. שהרי לא השיב הגזילה מרצונו הטוב כמש"כ הטור, ובאופן זה ודאי א"א להכשירו לעדות, עד שנדע ששב בתשובה מאותה תכונה רעה של חמדת ממון הזולת, ושוב לא נחשוש שישקר עבור הנאת ממון.

מעביר על מדותיו

מתפלל לטובת מחרפיו...

ערב אחד, כאשר עסק הצדיק **רבי מנחם מנשה** בכתיבת ספריו בביתו, נכנס לפתע יהודי אחד לחצירו והחל לצעוק עליו בחרפות וגידופים שאין הדעת סובלתן. אולם רבי מנחם שתק ולא הגיב מלה וחצי מילה.

כשסיים הלה את גידופיו ופנה לצאת מן החצר, פתח רבי מנחם בתפלה מעומקא דליבא לבורא עולם. וכה אמר: רבונו של עולם הלא הוא אינו אשם כלל, על כן יהי רצון מלפניך שלא יאונה לו כל רע חלילה ושללא יענש בסיבתיו... וכך המשיך בתפלה לטובת אותו יהודי.

פעם כאשר הלך בלוי נכדתו לקנות מצרכים במכולת, התריס מאן דהו כנגדו בחוצפה גדולה. אך הוא כדרכו שם לפיו מחסום לבלי השיב כלל על דברי החירוף שנאמרו בפניו. אולם כאשר הבחין בצער ובמבוכה הרבה על פני נכדתו, פנה אליה ואמר: "בעולם הזה צריך לזכור שהכל כפרת עוונות והכל מן השמים ואיננו צריכים להגיב כלל וכלל".

חכם מנחם מנשה

מעלה נשגבה שלא לנטור למרעים לו, ואף להשיב טובה תחת רעה!

נלמד מהפסוק: "ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי... כי למחיה שלחני אלקים". (פרק מה-ה)

נמצאנו למדים מעלתו המופלאה והנשגבה של יוסף הצדיק, אשר לא די שמחל לאחיו שהשליכוהו לבור נחשים ועקרבים ואחר כך מכרוהו לעבד, אלא אדרבה, עוד ניחמם ועודד את רוחם ודיבר על ליבם כי מעשיהם גרמו לו ולהם טובה גדולה! וזוהי הבהיר להם כי זכאים הם ולכן גלגל הקב"ה זכות על ידם.

ההנהגה הראויה ביותר לאדם שהעליבוהו היא כמו שכתב החובת הלבבות: "יבטח על הבורא יתברך ויסבול את מה שמעליבים אותו. ואל יגמול להם כמעשיהם, אלא אדרבה יגמול להם חסד וייטיב עמו כמיטב יכולתו ויזכור בלבו שהתועלת והנוק שלו מסורים רק ביד הבורא. ואם ה' יעשה אותם אמצעי להביא לו נזק, ידן אותם לכף זכות ויחשוד את עצמו ואת מעשיו, שהוא הקדים לעשות לאלוקיו רעה. ויתחנן אל ה' ויבקש ממנו שיכפר על עוונותיו. וכשינהג כן, אזי אויביו יהפכו להיות אוהביו. כדברי שלמה (משלי טז): "ברצות ה' דרכי איש גם אויבו ישלים אותו".

ובספר טעם ודעת כותב הגר"מ שטרנובך שליט"א כי מיוסף הצדיק למדנו את הדרגה הנעלית ביותר בהעברה על המדות שהיא להשיב טובה תחת רעה, כאשר לא זו בלבד שיוסף מחל לאחיו ולא שמר להם טינא (כמש"כ **רבי יהודה החסיד** בספ"ח-יא) אלא אף טרח להעניק לאחיו הרגשה טובה שהם המה שהטיבו עמו ועם כל העולם במעשיהם... ועל כן אין להם סיבה להעצב. אלא אדרבה...

יתר על כן, מבאר האור החיים הק' את הפסוק "אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי..." כך אמר להם יוסף: "מתנהג אני עמכם במדת האחוה כאילו לא היה דבר המכירה מעולם, ואפילו בזמן המכירה לא כהתה עין האחוה ממני".

כוחה של הבלגה

כששהה הרה"ק **רבי אברהם שלום מסטרופקוב** זצ"ל במרחצאות בארדיוב, שהו שם באותו זמן כמה וכמה רבנים גדולים ומפורסמים. באחד הימים בא אדם ושאלה הלכתית בפיו. חיוו הרבנים את דעתם בנידון, אח"כ פנו לשמוע את חוות דעתו של הצדיק מסטרופקוב, וזה השיבם על אתר: הלא הוא מגן אברהם מפורש בסימן זה וזה...

קם אחד הרבנים וחלק על ראייתו באומרו שלא כך כתב המג"א. אך הוא הבלג, לא ניסה להוכיח את צידקת דבריו, ולא השיב דבר מפני כבודו של אותו רב. רבה של ראחוב בספרו עובדה זו הדגיש בהתפעלות את גודל העברתו על המדות כאשר אכן הדברים היו מפורשים במג"א בדיוק כפי שאמר הרבי מסטרופקוב.

עפ"י רבינו הק' משינאווא

משיב טובה תחת רעה...

בתקופה שכיהן הגאון הצדיק **רבי חיים חיים ברים** זצ"ל כר"מ בישיבה מסויימת, פגע בו אחד מאנשי המקום עסקן רב כח ועוצמה, פגיעה חמורה, כשהתריס לעברו: "מאז הגעתם לישיבה, רק קלקלתם!" רבי חיים היה מאוד כאוב ושובר מכך. "רק קלקלתי? היתכן?!"

אך עד מהרה התעשת והחל לרומם את אותו עסקן ולהרעיף עליו כבוד והערכה... עד שהלה נעשה לידיד הכי טוב שלו...

שנות חיים

בוקדש לע"נ כו"ח

הגה"צ רבי יצחק גרשון הלוי בן ר' אלתר חיים יעקב קאפל זצ"ל

פופלג בתורה וביראה ופופלא בכל פדה נכונה, האיר פניו לכל אדם.

נלב"ע ביום ש"ק ד' טבת תשע"א

ת.נ.צ.ב.ה.

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

"משיח'ס צייט" (א) / הרב נפתלי וינברג

"חס ושלום לא אכפת להם לבריות על מות הצדיק" והם תולים את הסתלקותו **במקרה** ואומרים "שהיה זקן מאד ומדרך הטבע למות"... או "מפני שהיה חולה במחלת... ואין הדבר חידוש בעיניהם - שהרבה אנשים יש שמתים והוא היה אחד מהם".

ממשך הילקוט מעם לועז וכתב בחריפות: "על ידי הטענות המזויפות האלה הם לא מתבוננים במיתתו ואינם נזכרים לחזור בתשובה!"

ומה קורה אז, השם ישמור ויצל!

"אף אותו צדיק אינו חושב על רעתם. ואינו דואג להתפלל עבורם. ומפני שאין מי שיערוך תפלה לפני הקב"ה מתגברת מדת הדין והם נענשים כגמולם."

כל הדברים הנוראים האלה מתייחסים להסתלקות של צדיק אחד, אך מה נאמר ומה נדבר כשאנו ניצבים אחר הסתלקות של רשימה ארוכה של צדיקים?

נסתרים דרכי השם, אך בנוגע למיתת צדיקים זכינו לדבריו המפורשים של מרן **החתם סופר** זצ"ל (בדרשותיו) שכאשר צדיקים מסתלקים בזה אחר זה, סימן הוא שהסתלקות הראשונים **לא כיפירה מספיק!**

כלומר; ההוראה המעשית כאן ברורה: יש הרבה מה לתקן!! רצף פטירת הצדיקים מוכיח על צורך דחוף לתקן דרכינו - כי הצדיקים הראשונים שהסתלקו לא הספיקו, כביכול, לכפרת פשע!

ומי שלא שם לב שכל צופרי האזהרה הופעלו אינו אלא מסכן. בעת הזאת מוטל עלינו להרים את ראשו ולהתבונן סביבנו במתרחש, כדי לדעת מה לתקן. מדד השחיתות הולך וגואה, ולא פוסח לצערנו אף לא על מה שכונה אנ"ש.

* * *

אמנם, עוד לפני שנתייחס לנקודות המעשיות עלינו להזכיר נקודה חשובה נוספת: מרן **החפץ חיים** זצ"ל כינה כבר את תקופתו **"משיח'ס צייט'ס"** (=זמנו של משיח). ואכן, חז"ל נתנו לנו (בסוף מסכת סוטה) רשימת סימנים לימי "עקבתא דמשיחא". במשך מאות שנות גלות, קיוונו וציפינו שרשימת החסרונות המנויה שם תתממש הרחק מאתנו, אך לצערנו זה מתרחש מתחת לאפינו.

חוצפא יסגא... יוקר יאמיר... מלכות תהפך למינות... יראי חטא ימאסו... נערים פני זקנים ילבינו... ועולה על כולנה: "האמת תהא נעדרת" - כאשר השקר מנתז מכל כיוון ופינה...

הסתלקותם הרצופה של הצדיקים, לצד צעידתנו המהירה לעמקי "עקבתא דמשיחא" מחייבים אותנו לכיוון חדש. השבוע התייחסנו למשמעות **הרעיונית** של העניין. בשבוע הבא בס"ד נתייחס למשמעות **המעשית!**

"וכל בית ישראל ייבכיו את השריפה אשר שרף השם" ההכרזה הזו - עם הניגון המשתפך - שהייתה פעם כה נדירה, נשמעת שוב ושוב בשכונותינו. דומה שהלב נרעד פחות ופחות מכותרת ראשית בעיתון המבשרת על צדיק נוסף שהסתלק בחטף.

כמה צדיקים ותלמידי חכמים אדירים הסתלקו בחודשים האחרונים?

השבוע הבחנתי בגיליון מסוים שערך רשימה ולפי חשבוננו הסתלקו **מערב ראש השנה תשע"ב ועד כ"א חשון**, שמונה צדיקים וצדקנית אחת! לא, לא. איננו עוסקים כאן ב"סטטיסט" יקה קרה" אלא ב"חשבון נפש רותח".

מכיוון שאני מכיר עוד אישים חשובים שהסתלקו לאחרונה - ואשר לא הופיעו באותה רשימה - מסתבר שמאחורינו שובל מכאיב של **"מיתת צדיקים"** עליה אמרו חז"ל (ראש השנה יח): שהיא שקולה כשריפת בית אלוקינו!

* * *

שום דבר לא מתרחש בעולמנו סתם כך, אך לא תמיד אנו זוכים להבין את הסיבה שמסתתרת מאחורי המקרה. בדרך כלל מתרחשים דברים מצירוף של כמה סיבות, ולפעמים מזכה הקב"ה את האדם לעמוד לפחות על חלקם.

אמנם, מיוחדת היא מיתת צדיקים בכך, שאסור לנו להתעלם ממנה בשום פנים ואופן. על הנושא עלום זה מביא הגאון **רבי יעקב כולי** זצ"ל בספרו **ילקוט מעם לועז** (פרשת חיי שרה) דברים נוראים מהזוהר הקדוש. עלינו ללמוד את הדברים בעיון, מפני שהם מהווים **הדרכה מעשית** כיצד להתייחס למיתת צדיקים.

הוא פותח ואומר שמיתת צדיקים יכולה להיות **לטובה** או **לרעה**. איזו טובה יכולה לצמוח ממיתת צדיקים? ומי מחליט אם תהי' לטובה או לרעה? **"הדבר תלוי בידינו"** הוא קובע, וממשיך לבאר שישנן שתי צורות כיצד מתייחסים האנשים למיתת צדיקים.

האפשרות הראשונה היא שכאשר מסתלק הצדיק מתאבלים עליו הבריות ומצטערים על פטירתו. הם מתעוררים מהשינה העמוקה בו היו שרויים ואומרים: **"ודאי עוונותינו הם שגרמו למותו!"** - בעקבות כך הם חוזרים בתשובה שלמה.

במקרה זה הרי אותו צדיק שהסתלק **מתפלל בשביל הבריות**, הקב"ה מקבל את תפלתו **"והגזרה הרעה מתבטלת"**.

"ומתוך כך" כותב הרב כולי "מתברר שפטירת הצדיק הייתה טובה לעולם - כי בגללו חזרו הבריות בתשובה - **וניצולים מן הרעה שהייתה עתידה לבוא עליהם!"**

אך ישנה גם מיתת צדיקים שהיא לרעה ח"ו. זה מתרחש כאשר